

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาในการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักการศึกษาและนักวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของสหกรณ์
 - 1.2 ประวัติการสหกรณ์
 - 1.3 อุดมการณ์ หลักและวิธีการของสหกรณ์
 - 1.4 การจัดสหกรณ์ในสถานศึกษา
 - 1.4.1 การจัดสหกรณ์โรงเรียนในต่างประเทศ
 - 1.4.2 การจัดสหกรณ์โรงเรียนในประเทศไทย
 - 1.5 การจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและความสำคัญของสหกรณ์

1.1 ความหมายของคำว่า "สหกรณ์"

"สหกรณ์" มาจากคำสันสกฤต 2 คำ คือ คำว่า "สห" แปลว่า "รวมกัน" และ คำว่า "กรณ์" แปลว่า "การกระทำ" รวมกันจึงแปลว่า "การกระทำร่วมกัน" หรือ "การร่วมมือกัน"

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525) ได้ให้ความหมายว่า "สหกรณ์ หมายถึง งานร่วมมือกัน , วิธีการจัดการอย่างหนึ่งที่บุคคลพออาจร่วมมือกันเพื่อบำรุงความเจริญในทางเศรษฐกิจ โดยแบ่งกำไรเสมอกัน"

พระราชบัญญัติสหกรณ์พุทธศักราช 2521 (สันนิบาตสหกรณ์ประเทศไทย, 2524) ให้ความหมายว่า "สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานความหมายของ คำว่า "สหกรณ์" ดังที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2528) ได้อัญเชิญไว้ดังนี้

...สหกรณ์ แปลว่า การทำด้วยกัน หมายถึง ผนึกกำลังทำงานเกี่ยวข้องกัน กระทำงานที่เกี่ยวข้องกันนั้นให้พลังพร้อมกันทุกด้าน และจะต้องกระทำด้วยความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเมตตา หวังดี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กันและกัน จึงจะเป็น สหกรณ์แท้ ซึ่งมีแต่ความเจริญก้าวหน้า และอำนวยความสะดวกที่พึงประสงค์แต่ฝ่ายเดียว...

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ อ่างในกรมส่งเสริมสหกรณ์, 2525) ทรงแปลบทนิยามของฮิวเบอร์ต คัลเลอร์ ไว้ว่า สหกรณ์เป็นวิธีการรูปร่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคน เข้าร่วมกันโดยความสมัครใจของตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยความมีสิทธิเสมอหน้ากันหมด

เพื่อปรับปรุงตนให้ เกิดความจำเริญ ในทางทรัพย์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, 2533) พระราชทานความหมายของ "สหกรณ์" ว่า

... การร่วมกันทำ หมายถึง การที่กลุ่มผู้มีงานและมีผลประโยชน์อย่างเดียวกัน มาร่วมแรงร่วมทุนร่วมความคิดกันทำงานด้วยความพร้อมเพรียงขยันขันแข็ง ให้เกิดผลเป็นกอบเป็นกำเป็นสำเป็นสัน เกินกว่าที่แต่ละคนจะทำได้โดยลำพังตนเอง...

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2526) ให้ความหมายของ "สหกรณ์ คือ องค์การหนึ่งที่มีกลุ่มบุคคล ตั้งแต่สิบคนขึ้นไปรวมกันจัดตั้ง โดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพอย่างเดียวกัน โดยวิธีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลามหลักและวิธีการสหกรณ์ โดยมีได้หวังผลกำไร"

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2533) กล่าวถึงความหมายว่า "สหกรณ์ หมายถึง องค์การธุรกิจแบบหนึ่งซึ่งบุคคลที่มีความเดือดร้อนหรือมีความต้องการในสิ่งเหมือนกันหรือคล้ายๆ กันได้รวมกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพและการครองชีพของสมาชิกและครอบครัว ให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นตามหลักและวิธีการสหกรณ์ และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามกฎหมาย"

นอกจากนี้ มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายสหกรณ์ ไว้ต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้
โรสรัจ แส่นศิริพันธ์ (2519) กล่าวว่า "สหกรณ์เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความหวังจะยกสถานะทางเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้น ร่วมกันประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง บริการซื้อ ขาย ผลิต ด้วยความสมัครใจ ยึดหลักประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิหน้าที่ มาปฏิบัติให้เกิดผลกำไร นำมาแบ่งกันอย่างมีหลักเกณฑ์"

ประมุน วิทยานนท์ (2522) กล่าวว่าสหกรณ์เป็นวิธีการจัดรูปหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคนเข้าร่วมกัน โดยความสมัครใจของตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่ากัน และโดยความมีสิทธิเสมอหน้ากันหมด เพื่อจะบำรุงตัวเองให้เกิดความเจริญในทางทรัพย์สิน

กาลเวีสท์ (Calvert, 1933) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นองค์การแบบหนึ่งที่บุคคลรวมกันเข้าด้วยความสมัครใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยยึดหลักความเสมอภาค เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง

เฟย์ (Fay, 1948) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นในกลุ่มคนอ่อนแอเพื่อความมุ่งหมายในการเข้าร่วมกันและดำเนินการด้วยน้ำใจที่ใหม่เห็นแก่ตัว โดยมีข้อกำหนดว่าทุกคนที่พร้อมจะปฏิบัติหน้าที่สมาชิกภาพมีส่วนร่วมในผลตอบแทนตามส่วนการใช้จ่ายประโยชน์ของสมาคมของตน

แพ็คเคิล (Packel, 1956) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นสมาคมที่ให้บริการทางเศรษฐกิจโดยไม่คิดกำไรในฐานะผู้ประกอบการและบุคคลผู้รับบริการของสมาคมต่างก็เป็นเจ้าของและเป็นผู้ควบคุมกิจการโดยเท่าเทียมกัน

ฮักแมน (Heckman, 1969) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นประชาธิปไตยทางสังคม - เศรษฐกิจ เป็นเจ้าของและควบคุมโดยสมาชิกผู้ถือหุ้น และมีความมุ่งหมายเพื่อดำเนินการให้บริการที่จำเป็นแก่สมาชิกในราคาต้นทุน

แชร์ (Schaar, 1973) กล่าวว่า สหกรณ์เป็นธุรกิจที่สมาชิกเป็นเจ้าของด้วยความสมัครใจ และควบคุมโดยสมาชิกผู้ถือหุ้น และดำเนินการโดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก โดยยึดหลักใหม่แสวงกำไร

จากความหมายของคำว่า สหกรณ์ สรุปได้ว่า เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจในลักษณะเดียวกัน มาร่วมทุนร่วมแรงกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับตามสัดส่วนที่ลงทุนตามหลักและวิธีการสหกรณ์

1.2 ความสำคัญของสหกรณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, 2530) ทรงมีพระราชดำรัส ถึงความสำคัญของสหกรณ์ว่า

...ควรที่จะมีการแพร่ขยาย ให้ใช้ระบบสหกรณ์นั้นทั่วประเทศ เนื่องจากวิธีการสหกรณ์นั้นเอง เป็นรากฐานที่ดีของระบอบประชาธิปไตยอย่างสำคัญ สอนให้คนรู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ให้มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารสหกรณ์ ตลอดจนทำให้รู้ถึงคุณค่าของประโยชน์อันจะได้ร่วมกันเป็นส่วนรวม...

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2526) ได้ทรงพระราชทานถึงความสำคัญของสหกรณ์ว่า

...สหกรณ์ในทัศนะของข้าพเจ้า คือ การกระทำการทำงานร่วมกัน มนุษย์เราตั้งแต่เกิดจนตายย่อมต้องพึ่งพาอาศัย และอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น เริ่มตั้งแต่ครอบครัวญาติพี่น้อง ไปจนถึงเพื่อนฝูงผู้ร่วมงาน กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่กันสังคม จึงเป็นไปไม่ได้ที่เราจะเจริญรุ่งเรืองอยู่เพียงผู้เดียว ภัยที่คนงานสังคมเดียวกันลำบากเดือดร้อน ดังนั้นหลักสำคัญที่สุดของสหกรณ์ทุกประเภทควรจะเป็นดังต่อไปนี้

1. ความเมตตา กรุณา ความต้องการให้ผู้อื่นมีความสุขความสำเร็จ ช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้
2. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน
3. ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในระหว่างสมาชิก ไม่มีการถือเอาถือเรา ต่างมุ่งประโยชน์ต่อสหกรณ์ อันเป็นผลประโยชน์ทุกคน
4. ความรู้ทางวิชาการ ที่จะต้องส่งเสริมในทุกกรณี

ถ้าเป็นตามนี้ได้ ข้าพเจ้าคิดว่าการสหกรณ์ของไทยคงเจริญสุดหนึ่ง และเป็นเครื่องนำความสุขมาสู่ประชาชนทั้งหลายโดยทั่วกัน...

สวัสดี เอกทัตย์ (2507) กล่าวว่าสหกรณ์เป็นการแก้ปัญหาของบุคคลที่อดคัดค้าน และอ่อนกำลังในทางเศรษฐกิจ ดำเนินการโดยการรวมทุนและกำลังกันด้วยความสมัครใจ ตั้งเป็นสมาคมเพื่อร่วมมือกันประกอบกิจการของตน และมีความหมายมิใช่มุ่งเพื่อแสวงหากำไร แต่เพื่อตัดคนกลางอันไม่จำเป็นออกไปเสีย ให้สมาชิกทุกคน มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่ถือกำลังทรัพย์เป็นใหญ่ และผลที่เกิดขึ้นกันมาแบ่งกันโดยวิธีที่เที่ยงธรรมในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการนั้น โดยวิธีการนี้ถือหลักความร่วมมือแทนที่จะแข่งขันกัน จึงได้ชื่อว่าเป็นการสหกรณ์

สุภชัย มนัสไพศัลย์ (2515) กล่าวถึง สหกรณ์ว่าเป็นการดำเนินการที่ต่างจากธุรกิจเอกชน สหกรณ์ไม่มุ่งหวังที่สร้างกำไรแต่ต้องการที่จะให้บริการกับสมาชิกและสังคมส่วนร่วม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์เป็นสถาบันของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

สรุปได้ว่า สหกรณ์มีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นรากฐานที่ดีในระบอบประชาธิปไตย
2. ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต
3. ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี
4. แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ จัดท้อค้าคนกลาง
5. มุ่งบริการสมาชิก มิใช่แสวงหาผลกำไร

2. ประวัติการสหกรณ์

วิธีการสหกรณ์เกิดขึ้นในโลกครั้งแรก ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เนื่องจากในยุโรปเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมครั้งใหญ่ มีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน เกิดภาวะการว่างงานและเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้ประกอบการรายย่อยต้องเลิกกิจการ นายทุนแสวงหากำไรมากที่สุด นักเศรษฐศาสตร์จึงคิดหาทางปลดเปลื้องความทุกข์ของกรรมกรและพวงฐานะทางสังคมให้ดีขึ้นด้วยวิธีการ "สหกรณ์"

โรเบิร์ต โอเวน ชาวอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้กำเนิดการสหกรณ์ และได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการสหกรณ์ ได้หาวิธีช่วยเหลือกรรมกร สอนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อขจัดปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเสนอให้จัดตั้ง "ชมรมสหกรณ์" (Co-operative Community)

ต่อมา นายแพทย์ วิลเลียม คิง อยู่เมืองโบรตัน ประเทศอังกฤษ เป็นผู้นิยมในความคิดทางสหกรณ์ของโอเวน ได้ชี้แจงให้คนงานรวมทุนกันจัดตั้ง "สมาคมการค้า" (Trading Association) ในรูปสหกรณ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2370 เป็นรูปร้านสหกรณ์จำหน่ายสินค้า

สหกรณ์สมาคมแห่งแรกที่ได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จ และเป็นแบบฉบับในโลก คือร้านสหกรณ์แห่งเมืองรอชเดล ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2387 โดยการรวมกลุ่มกรรมกรช่างทอผ้าจำนวนหนึ่งซึ่งมีรายได้น้อย ประสบปัญหาในด้านการซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพ รวมทุนกันจัดตั้งร้านค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ตามแนวคิดของโรเบิร์ต โอเวน และต่อมามีสมาชิกเพิ่มและธุรกิจการค้าขยายขึ้น และได้วางหลักการปฏิบัติ 10 ประการ ที่ยึดถือมาเป็นหลักสหกรณ์สากล

ส่วนสหกรณ์ที่ช่วยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปทำทุนหรือสหกรณ์เครดิตเกิดจากความขัดสนและความเดือดร้อนของเกษตรกร เนื่องจากหาเงินกู้ยืมมาประกอบการทำมาหากินได้ยาก และต้องเสียดอกเบี้ยแพง ทำให้มีหนี้สินมาก ในปี พ.ศ. 2393 นายเฮอรัลด์ ชูลซ์ ชาวเยอรมัน ผู้ศึกษาจากเมืองเดลีทซ์ ได้จัดตั้งสหกรณ์ประเภทหาทุนขึ้นในหมู่ชาวเมือง ซ่างฟีมีอ และพ่อค้าขนาดเล็ก โดยรวบรวมขึ้นเป็นองค์การเพื่อจัดหาทุนให้สมาชิกกู้ยืม

ในปี พ.ศ. 2405 นายฟริตริก วิลเฮล์ม โรฟเฟเชน ชาวเยอรมัน นายกเทศมนตรีเมืองเฮดเอสดอร์ฟ จัดตั้งสหกรณ์หาทุนขึ้นในหมู่ชาวชนบทที่เป็นเกษตรกร โดยจัดเป็นองค์การเพื่อจัดหาทุนให้แก่สมาชิก

ในเวลาต่อมาการรวมตัวเป็นสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกแพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2536)

การจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศไทย

การสหกรณ์ในประเทศไทย มีมูลเหตุมาจาก ในสมัยรัตนโกสินทร์ประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากแบบเลี้ยงตัวเองมาสู่เพื่อการค้า ความต้องการเงินทุนในการผลิตและการครองชีพเพิ่มมากขึ้น ชาวนาไม่มีเงินทุนต้องกู้ยืมจากนายทุน ทำให้มีหนี้สินจำนวนมาก จากสภาพปัญหาความยากจนของชาวนา ทำให้หน่วยงานทางราชการคิดหาวิธีการช่วยเหลือ จัดหาเงินทุนมาให้กู้และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ ความคิดนี้ได้เริ่มในปลายรัชกาลที่ 5 รัฐบาลโดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้เชิญ เซอร์เบอร์นาร์ด ฮันเตอร์ หัวหน้าธนาคารแห่งมिरาส อินเดีย ในพ.ศ. 2457 เพื่อหาสู่ทางในการช่วยเหลือชาวนา โดยเสนอให้ตั้ง "ธนาคารให้กู้ยืมแห่งชาติ" ดำเนินการให้เงินกู้แก่ราษฎร โดยมีที่ดินและหลักทรัพย์อื่นเป็นประกัน ส่วนการควบคุมและการเรียกเก็บเงินกู้ ท่านได้เสนอแนะจัดตั้งเป็นสมาคมที่เรียกว่า "โคออปอเรทีฟ โซไซตี้" (Cooperative Society) ประเทศไทยเริ่มศึกษาวิธีการสหกรณ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2457 แต่ยังมีไม่ได้ดำเนินการอย่างไร

ต่อมาพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ในฐานะทรงเป็นอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ พระองค์แรก ได้ทรงเป็นผู้ริเริ่มการสหกรณ์โดยเลือกสหกรณ์แบบไรฟไฟเฟน เพื่ออุปถัมภ์คนจนผู้ประกอบกิจกรรมย่อย ๆ ว่าเป็นสหกรณ์ชนิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย จากการที่พระองค์ท่านทรงเป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานสหกรณ์ จึงนับว่าทรงเป็น "พระบิดาแห่งสหกรณ์ของไทย" (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2536)

สหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์แรก คือ "สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้" อำเภอเมือง พิษณุโลก ได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ต่อมาจัดตั้งที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดอื่นๆ อีก ส่วนในด้านกฎหมายนั้น ได้ตราพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติมพ.ศ. 2459 เมื่อปรากฏว่าการจัดสหกรณ์เป็นผลดี จึงตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ตามลำดับ สำหรับโครงสร้างของสหกรณ์ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2511 มีลักษณะเป็นแบบจากบนลงล่าง คือ รัฐเป็นผู้หยิบยื่นการสหกรณ์ให้แก่ประชาชนบนพื้นฐานแห่งความไม่เข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ ส่วนหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2511 แล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงนี้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ดีขึ้น เพราะมีการส่งเสริมและเผยแพร่อย่างจริงจัง จึงทำให้การบริการสหกรณ์เป็นไปตามอุดมการณ์สหกรณ์มากขึ้น

ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบของสหกรณ์ คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ในการจัดตั้งสหกรณ์และพัฒนาสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นแล้วให้เจริญก้าวหน้า และมีสันนิบาตสหกรณ์ แห่งประเทศไทยเป็นฝ่ายให้การสนับสนุนด้านความรู้ต่างๆ อีกด้วย (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2521)

ประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2532)

สหกรณ์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. สหกรณ์การเกษตร มีหน้าที่จัดหาและให้บริการแก่สมาชิกในด้านการผลิตทางการเกษตร
2. สหกรณ์ประมง จัดตั้งขึ้นสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการประมง
3. สหกรณ์นิคม ดำเนินการจัดหาที่ดิน เพื่อเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีแต่ไม่เพียงพอ และดำเนินธุรกิจด้านอื่นๆ เหมือนสหกรณ์การเกษตรทั่วไป อีกด้วย
4. สหกรณ์ร้านค้า เป็นสหกรณ์การซื้อของผู้บริโภค มักตั้งอยู่ในเมืองใหญ่ที่มีประชากรหนาแน่น จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิก
5. สหกรณ์บริการ จัดในกลุ่มประชากรที่มีอาชีพให้บริการแก่สาธารณชนต่างๆ เช่น สหกรณ์ขับรถรับจ้าง สหกรณ์บริการไฟฟ้า ประปา เเคสสถาน เป็นต้น
6. สหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งเสริมการออมทรัพย์ การให้กู้ยืมเงินของสมาชิกเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวงเงยหรือเพื่อความจำเป็นอื่นๆ มักตั้งอยู่ในกลุ่มคนที่ทำงานในหน่วยงานหรือผู้มีรายได้ประจำโดยเฉพาะในวงราชการ เป็นต้น

3. อุดมการณ์ หลักและวิธีการของสหกรณ์

3.1 อุดมการณ์ของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2536) ให้ความหมายว่า

"อุดมการณ์สหกรณ์ คือ แนวความคิดที่เชื่อว่า จะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความกินดีอยู่ดี และมีสันติสุข โดยการประหยัด ช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน"

การสหกรณ์ได้กำเนิดมาจากความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคม บังคับสำคัญ มาจากปัญหาความยากจน ความล้มเหลวจากการประกอบอาชีพ ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และการได้รับการศึกษาน้อย ทำให้มีการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาด้วยการใช้วิธีการสหกรณ์และมีอุดมการณ์ร่วมกันดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. การอำนวยความสะดวกและบริการแก่สมาชิก
3. การไม่แสวงหากำไร
4. การไม่กีดกันบุคคลภายนอก
5. การดำเนินงานตามหลักประชาธิปไตย
6. การส่งเสริมการศึกษา (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2525)

3.2 หลักและวิธีการสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2535) ได้ให้ความหมายของ

"หลักสหกรณ์ คือ แนวทางสำหรับสหกรณ์ซึ่งเชื่อมั่นในอุดมการณ์สหกรณ์ ยึดถือเป็นหลักการปฏิบัติ"

ประมุข วิทยานนท์ (ม.ป.ป.) กล่าวถึง

หลักสหกรณ์ว่าหลักการที่เป็นสามัญหรือทั่วไปของสหกรณ์ทั้งหลายไม่ว่าประเทศใด ซึ่งบางครั้ง เรียกกันว่า "หลักสหกรณ์สากล"

หลักสหกรณ์ที่ยึดถือดำเนินการในปัจจุบันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักสหกรณ์รอชเดล นำมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงใหม่ และได้ลงมติกำหนดหลักสหกรณ์ ทั่วไป 6 ข้อ คือ

1. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและไม่กีดกันการเข้าเป็นสมาชิก
2. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย และการดำเนินการเป็นอิสระ
3. การจำกัดอัตราเงินปันผลตามหุ้น
4. การจัดสรรรายได้สุทธิ (กำไร) เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม และความเป็นธรรมในหมู่สมาชิก

5. การส่งเสริมการศึกษาอบรมทางสหกรณ์
6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2535)

กระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้กล่าวถึงหลักและวิธีการเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ที่ยึดถือทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่

1. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ การไม่บังคับหรือกีดกันการที่จะเป็นสมาชิก หรือเรียกว่าหลักเสรีภาพ
2. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย การดำเนินการเป็นอิสระ หรือเรียกว่าหลักประชาธิปไตย
3. การจำกัดดอกเบี้ยให้แก่ทุนเรือนต้น หากมีการแบ่งเงินปันผล หรือเรียกว่าหลักยุติธรรม
4. ผลทางเศรษฐกิจให้อุทิศให้แก่การพัฒนาสหกรณ์ การจัดบริการเพื่อส่วนรวม หรือเพื่อเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจซึ่งสมาชิกได้กระทำกับสหกรณ์ หรือเรียกว่าหลักเศรษฐกิจ
5. การมีมาตรการจัดให้มีการศึกษาอบรม หรือเรียกว่า หลักพัฒนาสังคม
6. มีการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งหลายทุกระดับ หรือเรียกว่า หลักความมั่นคง

4. การจัดสหกรณ์ในสถานศึกษา

โรงเรียนเป็นสถาบันที่ให้การศึกษอบรมให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนารวมทั้งทางด้าน พุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และ ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ ที่ต้องการให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning By Doing) ตลอดจนการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อชีวิตและสังคม การเรียนด้วยการกระทำด้านวิธีการเรียนรู้ที่ต้องการใช้กิจกรรม การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ให้นักเรียนได้รู้จักกับปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง นักสหกรณ์ชาวสวีเดน (อ้างถึงใน เรืองศักดิ์ สุทวาทิน, 2522) กล่าวว่า

"ถ้าเรามีโอกาสที่จะจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาใหม่ และหากเรามีการเริ่มต้นในหมู่สมาชิกที่มีความรู้ดีแต่ขาดเงินทุนอย่างหนึ่ง กับให้เริ่มต้นจากการมีเงินทุนมากๆ แต่สมาชิกขาดความรู้อีกอย่างหนึ่ง ตามประสบการณ์ของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าเลือกเอาอย่างแรก"

ความหมายของกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมสหกรณ์ว่า เป็นการจัดกิจกรรมตาม ประเภทต่างๆของการสหกรณ์ เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์นิคม สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ออมทรัพย์

สถานศึกษา หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษา ที่เรียกอย่างอื่นที่มี ลักษณะเดียวกัน

วรชัย เยาวปราชญ์ (2521) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมีความ หมายครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสหกรณ์ซึ่งได้จัดขึ้นในโรงเรียนในทุกรูปแบบ กล่าวคือ อาจเป็นรูปแบบสหกรณ์ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ หรือไม่สมบูรณ์ก็ได้

มัวไรซ์ โคลอมเบน (Maurice Colombain, 1950) กล่าวว่า สหกรณ์โรงเรียน คือ สมาคมของเด็กประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งที่กำลังเรียนและจบไปแล้วโดยการทำงานของพวกเขาเป็นอิสระภายใต้การแนะนำของครู เป็นธุรกิจเล็กๆ ที่ขายสิ่งของจำเป็นที่เข้าเรียนเรียน จุดมุ่งหมายก็เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์มากกว่าด้านเศรษฐกิจโดยตรง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2534) ได้ให้ลักษณะสำคัญของสหกรณ์โรงเรียนว่า

1. ประกอบการทางเศรษฐกิจ
2. การรวมกันของบุคคล
3. ช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. ตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจของสมาชิก
5. เจลี่ยผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกโดยวิธีเที่ยงธรรม
6. ต่อสู้กับการแสวงหากำไรที่ไม่เป็นธรรม
7. ยึดความเสมอภาคเป็นหลัก
8. ดำเนินการด้วยวิธีการสุจริต

4.1 การจัดสหกรณ์โรงเรียนในต่างประเทศ

การจัดสหกรณ์โรงเรียนมีมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในประเทศตะวันตกที่มีความเจริญด้านสหกรณ์มาก่อน โดยเฉพาะร้านสหกรณ์และสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนทราบหลักการและวิธีการของสหกรณ์ ตลอดจนประโยชน์ที่จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายหรืออำนวยความสะดวกรับใช้แก่สมาชิก ให้สมาชิกได้ในสิ่งที่ต้องการ ถ้าต่างคนต่างทำจะไม่ประสบความสำเร็จ การจัดกิจกรรมสหกรณ์เป็นวิธีการให้การศึกษาที่ได้ผลอย่างแท้จริง เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำด้วยตนเอง ดังตัวอย่าง เช่น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา (กระทรวงสหกรณ์, 2497) โรงเรียนในชนบท ตำบลเซนเตอร์วิลล์ รัฐมิชิแกน มีนักเรียน 13 คน เกิดปัญหาในเรื่องกระดาษและเครื่องเขียน ต่างปรึกษากันใช้วิธีการสหกรณ์ เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจากครู และได้ศึกษาจากข้อบังคับจากสหกรณ์ในหมู่บ้าน อ่านหนังสือจากห้องสมุดเพื่อทำความเข้าใจ ในที่สุดก็ตกลงกันใช้หลักร้านสหกรณ์แบบรอสเซล จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นร่างข้อบังคับสหกรณ์ให้เหมาะสม ตั้งชื่อร้าน วางวัตถุประสงค์ ร่างโครงการกำหนดสถานที่ตั้งร้าน ระยะเวลาดำเนินการ ทุนเรือนหุ้น มูลค่าหุ้น จำนวนและชื่อผู้ถือหุ้นเมื่อแรกตั้ง ได้เข้าชื่อถือหุ้นร้อยละ 20 ของทุนเรือนหุ้นที่กำหนดไว้ สหกรณ์พร้อมดำเนินการได้ ต่อจากนั้นผู้ถือหุ้นนัดประชุม เลือกตั้งกรรมการดำเนินการ เมื่อได้แล้วคณะกรรมการดำเนินการก็เข้าดำเนินการ โดยวางกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่ และเงินเดือนของผู้จัดการ เสมียน และจ้างคนขายของ มีการประชุมระหว่างคณะกรรมการและผู้จัดการของร้านสหกรณ์พิจารณาสั่งซื้อสินค้าต่างๆ ในระหว่างรอสินค้า พวกนักเรียนก็ช่วยกันจัดร้านให้มีระเบียบเรียบร้อยเตรียมไว้เปิดร้าน พอสินค้าส่งมาถึง ก็จัดวางแสดงตามห้องและตู้ที่ช่วยกันสร้างขึ้น

ในขณะที่ดำเนินการจัดร้านอยู่นั้น พวกนักเรียนก็ใช้เวลาว่างศึกษาเรื่องสหกรณ์ฝึกหัดเขียนใบเสร็จจำให้สะอาดเรียบร้อยและรวดเร็วและเรียนวิธีเขียนใบสั่งสินค้า และตรวจสอบใบสั่งสินค้า เมื่อได้รับของมาแล้วและหัดนับเงินทอน ผู้ถือหุ้นทุกคนได้มีส่วนในการเขียนชื่อสินค้าและราคาขาย นักเรียนที่เรียนที่เรียนระดับการศึกษาสูงก็รับหน้าที่เสมียนและผู้จัดการ

เมื่อโรงเรียนจวนปิดเทอม ก็ตกลงปิดร้านชั่วคราว พวกนักเรียนได้ทำการขายลดราคาสินค้าที่เหลือ เมื่อขายหมดปรากฏว่ามีกำไรเหลือเงินนั้น 22 เหรียญดอลลาร์ ซึ่งเท่ากับเป็นเงินที่พวกนักเรียนประหยัดไว้ได้ด้วยการจัดตั้งร้านสหกรณ์ของตนเอง ซึ่งนักเรียนได้ตกลงแบ่งเงินปันผล เป็นทุนสำรอง เป็นทุนส่งเสริมการศึกษา และที่เหลือก็แบ่งเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามที่

สมาชิกได้ซื้อสินค้ากับร้านสหกรณ์

นอกจากความรู้เรื่องสหกรณ์แล้ว นักเรียนยังเรียนรู้ในเรื่องวิธีต้อนรับเอาใจลูกค้า ความสำเร็จในการทำงานการขายของ รู้จักเลือกสินค้าที่ลูกค้าชอบและที่สำคัญเรียนรู้หลักที่ว่า หากรู้จักทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว ก็อาจทำงานที่ใหญ่โตได้สำเร็จ ทั้งรู้จักจัดการที่จะทำงานรวมกันอย่างสนุกสนานและกลมเกลียวกัน

ในประเทศเดนมาร์ก (หลวงสมานวนกิจ, 2517) ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษาครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1897 โดยการนำของท่านบิชอปนิโคลัส เฟรดริก เวพเวอริน กรุนวิก (Bishop Nicholas Frederick Serverin Grundtvig) โดยร่วมมือกับพระชื่อคริสเตน โคลด์ (Kristen Cold) จัดตั้งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา รับนักเรียนจากชาวนาที่ยากจนในระยะแรกที่เปิดสอนมีนักเรียนเพียง 6 คน เมื่อนักเรียนเหล่านี้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ ปรากฏว่าทุกคนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างดียิ่ง ทำให้ให้นักเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนอย่างได้ผล

ในประเทศโรแลนด์ (ทูนสุข ไทยสวัสดิ์, 2520) สหกรณ์โรงเรียนได้จัดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1900 ได้มีครูเป็นผู้ริเริ่ม ต่อมาใน ค.ศ. 1939 จำนวนสหกรณ์โรงเรียนได้ขยายตัวออกไปทั่วประเทศ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการได้สลายตัวไป และได้มีการรื้อฟื้นจัดตั้งใหม่ภายหลังสงคราม ในปี ค.ศ. 1972 มีสหกรณ์โรงเรียนทั้งสิ้น 12,000 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายคือการเตรียมเด็กและเยาวชน ในการร่วมมือทางเศรษฐกิจ และเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนสั่งสอน อบรมให้ชาวซึ่งและอบอุ่น ที่ได้รับจากการให้ความเมตตาซึ่งกันและกันในฐานะมนุษยชาติ สมาชิกต้องมีอายุอย่างต่ำ 12 ปี การบริหารงานจัดในรูปแบบกรรมการ คือ กำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานโดยสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 9 - 15 คน ขึ้นอยู่กับข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์ 1 ใน 3 ของสภาฯ จะหมดอายุในทุกๆ 6 เดือน และที่ประชุมใหญ่จะเลือกสมาชิกเข้ามาแทนที่

สหกรณ์โรงเรียนของโรแลนด์ ได้รับความช่วยเหลือจากสมาคมของผู้ปกครองถิ่นนั้น โดยได้รับความแนะนำต่างๆ จากสหกรณ์สูงสุดแห่งโรแลนด์ งานสหกรณ์โรงเรียนจึงดำเนินการไปได้ด้วยดี

ประเทศสวีเดน (ขุนสุข ไทยสวัสดิ์, 2520) สหกรณ์โรงเรียนได้เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1953 โดยมีคณะกรรมการชุดหนึ่ง ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเพื่อสำรวจดูทางที่จะจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาเกือบทุกโรงเรียน ได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในโรงเรียน โดยในระยะแรกมีครูเป็นผู้นำและรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์ และจะต้องฝึกสอนเด็กนักเรียนในการจัดการสหกรณ์ นักเรียนที่ต้องการเป็นสมาชิกต้องซื้อใบสมัครกับสหกรณ์ และต้องมีลายเซ็นของผู้ปกครอง สหกรณ์โรงเรียนในสวีเดนส่วนใหญ่เป็นประเภทออมทรัพย์ แต่มีบางส่วนที่มีร้านค้าของตนเอง ซึ่งนักเรียนสามารถหาซื้อของใช้ที่จำเป็น

สำหรับในประเทศสวีเดน โคลอมเบน (Colombain อ้างถึงในวรรณิ ไทยานนท์, 2530) กล่าวว่า สหกรณ์โรงเรียนของสวีเดนแตกต่างจากประเทศอื่นๆ เพราะจัดตั้งเป็นโรงเรียนสหกรณ์โดยเฉพาะ ตั้งแต่ ค.ศ. 1933 ขึ้นอยู่กับสมาคมสหกรณ์ของสวีเดน เป็นโรงเรียนที่สอนทางอาชีพ ผู้เรียนจะทำงานและเรียนไปด้วย แต่จะมีระยะหนึ่งที่ต้องมาฟังการสอนในโรงเรียนและฝึกปฏิบัติจริงในร้านเล็กๆ หลักสูตรแบ่งเป็น 3 วิชา วิชาแรกจัดสำหรับลูกจ้างที่มีอายุประมาณ 20 ปี เนื้อหาเกี่ยวกับการสหกรณ์ รูปแบบกฎเกณฑ์และงานในร้านค้า วิชาที่สองสำหรับลูกจ้างอายุ 25-27 ปี เรียนเกี่ยวกับบัญชี การคิดเลข การคัดลายมือ เศรษฐศาสตร์การสหกรณ์ วิชาที่สามสำหรับลูกจ้างอายุ 27-30 ปี ผู้ที่มีความประสงค์จะเป็นผู้จัดการ จะต้องเรียนวิชากฎหมายพาณิชย์ เศรษฐศาสตร์ระดับสูง การทำบัญชี ฯลฯ ผู้ที่จะเรียนวิชาที่สามต้องผ่านวิชาที่สองและมีคุณสมบัติที่เหมาะสม การเรียนในระดับนี้ต้องฝึกงานในสมาคมสหกรณ์ ต้องฝึกพูดในที่ประชุม และเพิ่มความรู้ทางเศรษฐกิจ การเมืองและสหกรณ์ ผู้ที่มีความสามารถดีจะได้รับเชิญให้มาช่วยสอนในโรงเรียน

นอกจากนี้ ในประเทศลังกา (กระทรวงสหกรณ์, 2497) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การสหกรณ์เจริญอย่างรวดเร็ว เป็นที่รู้จักกันว่า การส่งเสริมทำให้เกิดนักสหกรณ์ที่ตื่นตัว วิธีที่ดีที่สุดคือ การปลูกฝังแนวความคิดทางสหกรณ์เข้าไปในจิตใจเด็กในวัยการศึกษา ดังนั้น ในพ.ศ. 2494 จึงมีสหกรณ์ในโรงเรียนถึง 391 สมาคม และมีสมาชิก 42,833 คน สหกรณ์เหล่านั้นนอกจากจะช่วยเหลือนักเรียนยากจนให้สามารถซื้อเครื่องเขียนและหนังสือเรียนได้ในราคาถูกเท่าทุนแล้ว สหกรณ์บางแห่งยังจำหน่ายเครื่องแต่งกายและตุ๊กตาด้วย สหกรณ์ยังได้ชักจูงให้สมาชิกออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์ได้ถึง 32,878 รูปี หรือ 200,000 บาท

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การจัดสหกรณ์โรงเรียนในต่างประเทศ น่าจะน่าเป็นแบบอย่างพิจารณา ได้ดังนี้ สหรัฐอเมริกา สหกรณ์โรงเรียนเกิดขึ้นโดยนักเรียนและมีครูให้การสนับสนุน ประเทศเดนมาร์กมีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาเกษตร สำหรับในประเทศโรแลนด์นั้นได้รับความช่วยเหลือจากสมาคมผู้ให้ทุนท้องถิ่น ส่วนประเทศกรีนิแดด สหกรณ์โรงเรียนเป็นประเภทออมทรัพย์ นอกจากนั้นในสวีเดนยังได้จัดทำเป็นเรื่องจริงจังโดยจัดตั้งเป็นโรงเรียนสหกรณ์ทางวิชาชีพ ส่วนในประเทศลังกาเป็นการจัดสหกรณ์เพื่อปลูกฝังแนวความคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ที่เด็กในวัยเรียน

4.2 การจัดสหกรณ์โรงเรียนในประเทศไทย

การส่งเสริมการสหกรณ์โรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้น (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2523) จัดให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นเป็นครั้งแรก โดยจัดตั้งร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อพ.ศ. 2498 ต่อมาจัดตั้งแพร่หลายในมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา จัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2521 เนื่องจากอายุของสมาชิกไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ออกระเบียบว่าด้วยการจัดสหกรณ์ พ.ศ. 2520 ซึ่งระบุว่า "สำหรับสถานศึกษาระดับต่ำกว่าวิทยาลัย ถ้าจะตั้งสหกรณ์ก็ให้จัดตั้งเป็นร้านค้าธรรมดา แต่วิธีดำเนินการให้ยึดหลัก และวิธีการสหกรณ์" ฉะนั้นจึงมีการจัดตั้งองค์การธุรกิจแบบสหกรณ์ขึ้นในสถานศึกษาต่ำกว่าวิทยาลัย โดยดำเนินการตามหลักและวิธีการสหกรณ์ แต่ไม่มีสภาพนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ ปรากฏว่าสหกรณ์โรงเรียนมัศึกษานิยมมาช้ชื่อ "สหกรณ์โรงเรียน" หรือ "กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน"

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์โรงเรียน เมื่อปีพ.ศ. 2520 โดยกำหนดให้นักเรียนมัธยมศึกษาต้องมีความรู้เรื่องสหกรณ์ ซึ่งได้จัดทำแผนดำเนินการเพื่อปลูกฝังและเผยแพร่เรื่องสหกรณ์มี 2 โครงการ คือ โครงการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ และโครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาได้เน้นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

สำหรับการสอนวิชาสหกรณ์โรงเรียนนั้น ตั้งแต่พ.ศ. 2520กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นนโยบายหลัก ที่ต้องการให้นักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาได้เรียนวิชาสหกรณ์เพราะเป็นวิชาที่สอนให้เด็กมีความรู้ ความคิด ที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติในทุกด้าน ทั้งในด้านวัฒนธรรมของไทยที่ทุกคนต้องมีความเอื้อเฟื้อเพื่อช่วยเหลือร่วมมือกัน ในด้านการปกครองสอนให้ทุกคนมีความคิดเรื่องการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ในด้านสังคมสอนให้ทุกคนมีการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เอาเปรียบเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ท้าให้เป็นสังคมที่มีแต่ความสุข ไม่เบียดเบียนกัน นอกจากกำหนดให้ทุกโรงเรียนสอนวิชาสหกรณ์แล้ว ยังได้ออกระเบียบควบคุมไปอีกชั้นหนึ่งด้วยว่าโรงเรียนที่สอนวิชาสหกรณ์นั้น ต้องมีกิจกรรมสหกรณ์การปฏิบัติควบคุมกันไปด้วย คือ สอนให้เด็กเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อที่จะให้เด็ก ๆ รู้จริงและทำได้ด้วย โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าภายในปีการศึกษา 2523 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ประมาณ 1500 โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมสหกรณ์ให้ครบทุกโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2523)

ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสหกรณ์ โดยได้ออกระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา พ.ศ. 2521 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2527 และกำหนดการจัดกิจกรรมสหกรณ์ไว้ในหลักสูตรไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนด้วย

นอกจากการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และในระดับมหาวิทยาลัย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ในการช่วยแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของประชาชน โดยทรงเห็นว่าการปลูกฝังหลักการสหกรณ์ให้เป็นพื้นฐาน โดยเริ่มจากจัดทำ "โครงการส่งเสริมสหกรณ์ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี" ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2534 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสหกรณ์แก่เด็กนักเรียน
2. เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในชุมชนที่มีความพร้อม

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

1. เด็กนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. ประชาชนในเขตชุมชนที่มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่

เป้าหมายโครงการ

ให้มีการสอนวิชาสหกรณ์ควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนทุกโรงเรียน
แนวคิดในการดำเนินงาน

1. การปูพื้นฐานความรู้ด้วยการจัดวิชาสหกรณ์ไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน
2. การส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ของนักเรียน มุ่งเน้นการสร้างพฤติกรรมสหกรณ์ให้เกิดขึ้น ไม่มุ่งทำธุรกิจการค้าเพื่อแสวงหากำไร
3. การเตรียมความพร้อมของครูในการสอนวิชาสหกรณ์
4. การให้การสนับสนุนแก่สหกรณ์ในพื้นที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในลักษณะ เป็นสหกรณ์พี่เลี้ยง
5. การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีการสหกรณ์แก่ประชาชนในพื้นที่
(สำนักพระราชวัง, 2537)

5. การจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา

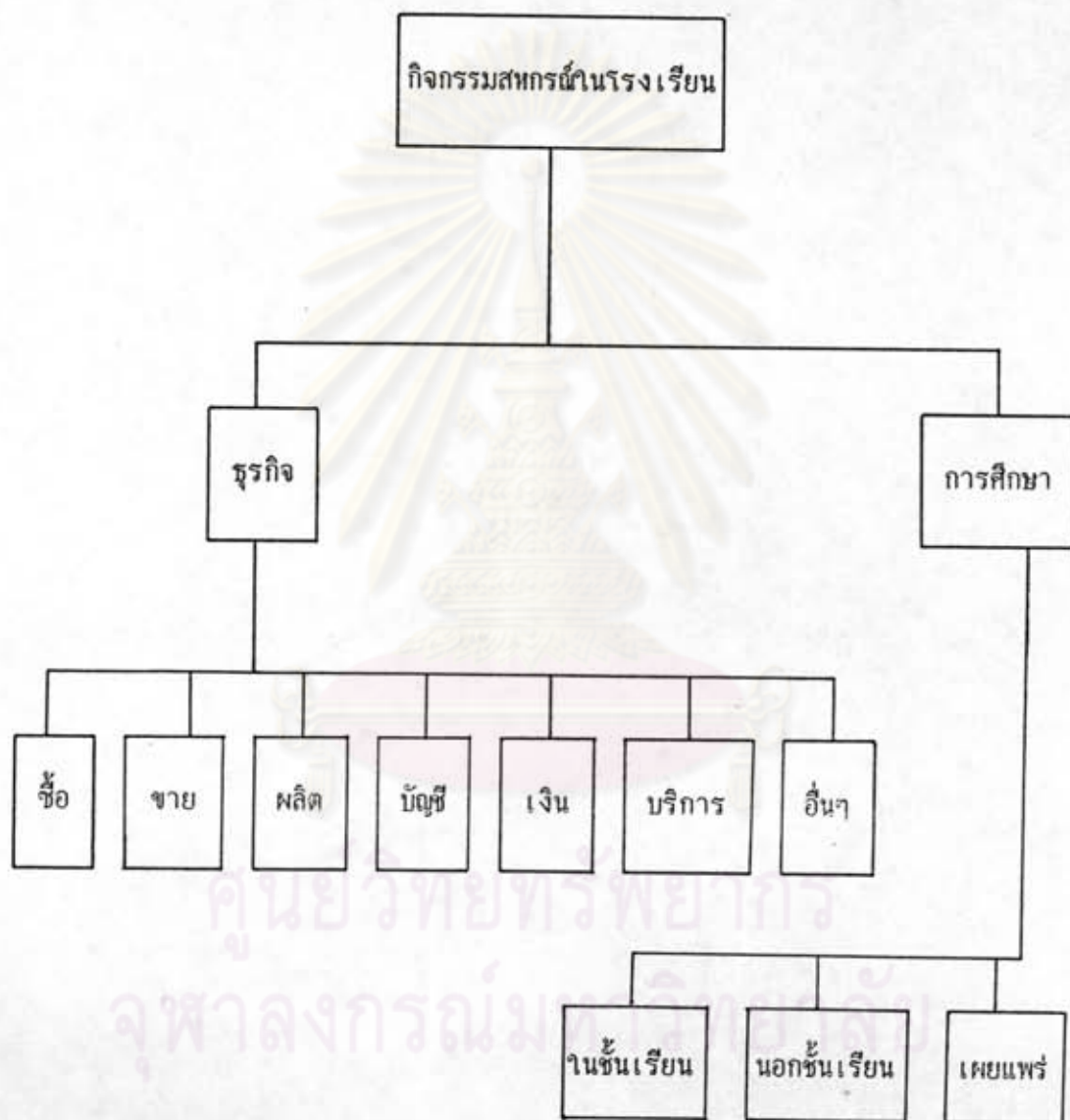
โครงสร้างกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมสหกรณ์ควรยึดหลักความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากที่สุด และเริ่มจากกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว กิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมด้านธุรกิจ ได้แก่ การซื้อ การขาย การบัญชี การเงิน การควบคุมคลังสินค้า การบริการต่าง ๆ
2. กิจกรรมทางด้านการศึกษา แบ่งได้ 3 ประเภท
 - 2.1 การเรียนการสอนในหลักสูตร ได้แก่ การสอนวิชาสหกรณ์ วิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตร ธุรกิจ คหกรรม สังคมศึกษา ฯลฯ โดยใช้สหกรณ์ฝึกปฏิบัติของการประหยัด ลักษณะเป็นผู้ประกอบการและความเป็นประชาธิปไตย
 - 2.2 กิจกรรมการเรียนนอกชั้นเรียน เช่น ทัศนศึกษาเกี่ยวกับการสหกรณ์ การส่งนักเรียนไปฝึกงานที่สหกรณ์อื่น ๆ
 - 2.3 กิจกรรมทางด้านการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ไปสู่ชุมชน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

แผนภูมิโครงสร้างของกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน

ที่มา ; กระทรวงศึกษาธิการ, 2520

โครงสร้างการบริหารกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน

การดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้

1. ที่ประชุมใหญ่ประชุมเลือกคณะกรรมการดำเนินการ
2. คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการทางการศึกษา เลือกผู้จัดการและเจ้าหน้าที่
3. ผู้บริหารพิจารณาจัดตั้งครู-อาจารย์เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา คือ กลุ่มทางด้านธุรกิจและกลุ่มทางด้านการศึกษา

โครงสร้างการบริหารกิจกรรมสหกรณ์ บิดหลักประชาธิปไตย โดยความเสมอภาคและภราดรภาพ ไม่ว่าสมาชิกจะถือหุ้นมากหรือน้อย ทุกคนมีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมเท่าเทียมกัน คือ คนละหนึ่งเสียง ฉะนั้นในการบริหารกิจกรรมสหกรณ์ครอบคลุมถึงเรื่อง การกำหนดแนวทางตามอุดมการณ์หลักและวิธีการสหกรณ์จะถูกควบคุมโดยสมาชิกส่วนใหญ่โดยตรง โครงสร้างการบริหารสหกรณ์โรงเรียนที่ปรากฏแบ่งออกเป็นรูปแบบต่างๆ ดังนี้

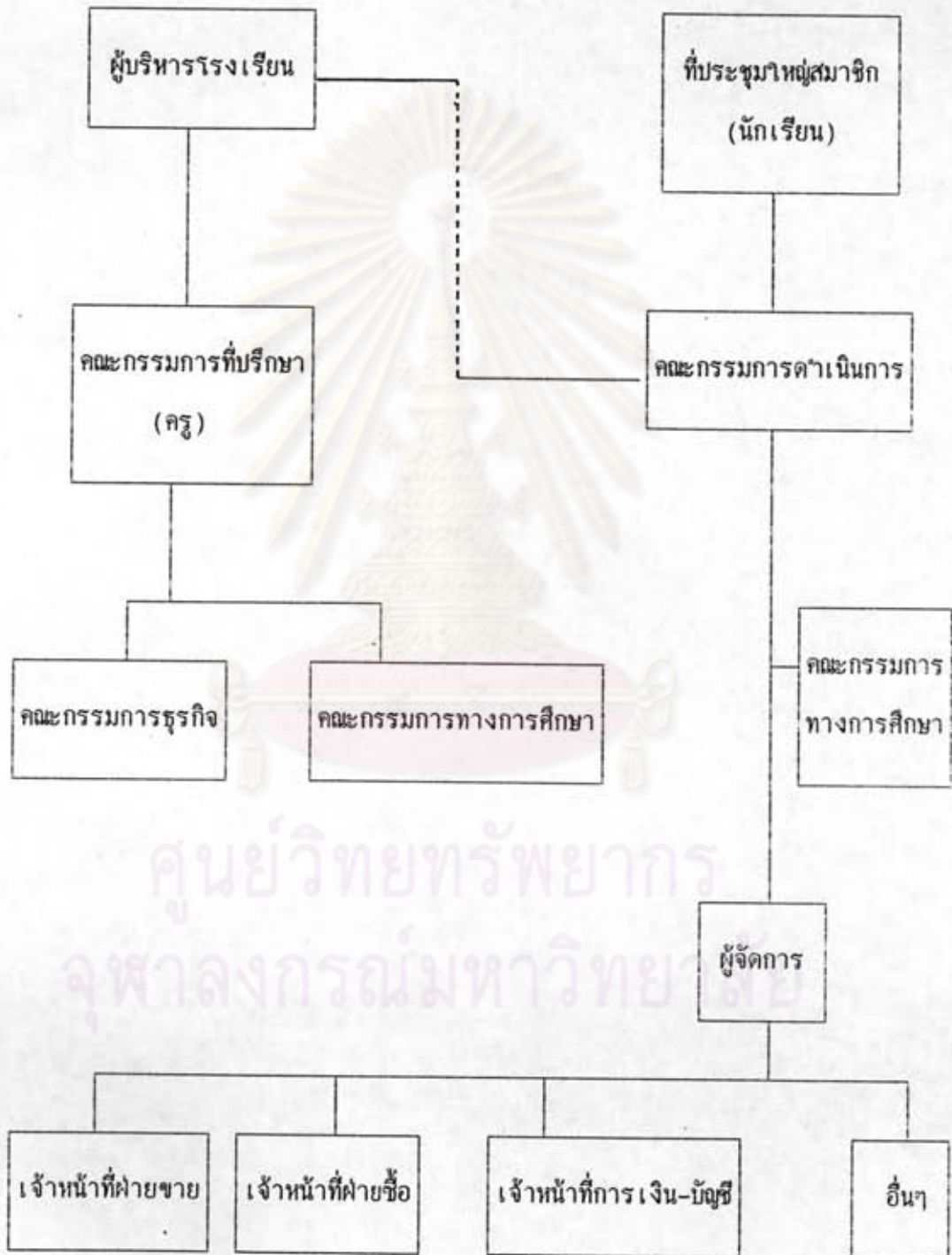
แบบที่ 1 โครงสร้างการบริหารแบบนาคโดยนักเรียน เป็นการบริหารที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้โอกาสการบริหารและการจัดการแก่นักเรียนมากขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีสอดคล้องตามหลักการและอุดมการณ์ที่สุด (วรชัย เยาวปราชญ์, 2521)

แบบที่ 2 โครงสร้างการบริหารกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนแบบนาคโดยครูทางโรงเรียนเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการดำเนินการ นักเรียนเป็นเพียงสมาชิก (วรชัย เยาวปราชญ์, 2521)

แบบที่ 3 โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ต้นแบบ เป็นการบริหารอุดมการณ์หลักการ และวิธีการสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2520)

แผนภูมิแสดงกิจกรรมสหกรณ์คนโรงเรียน

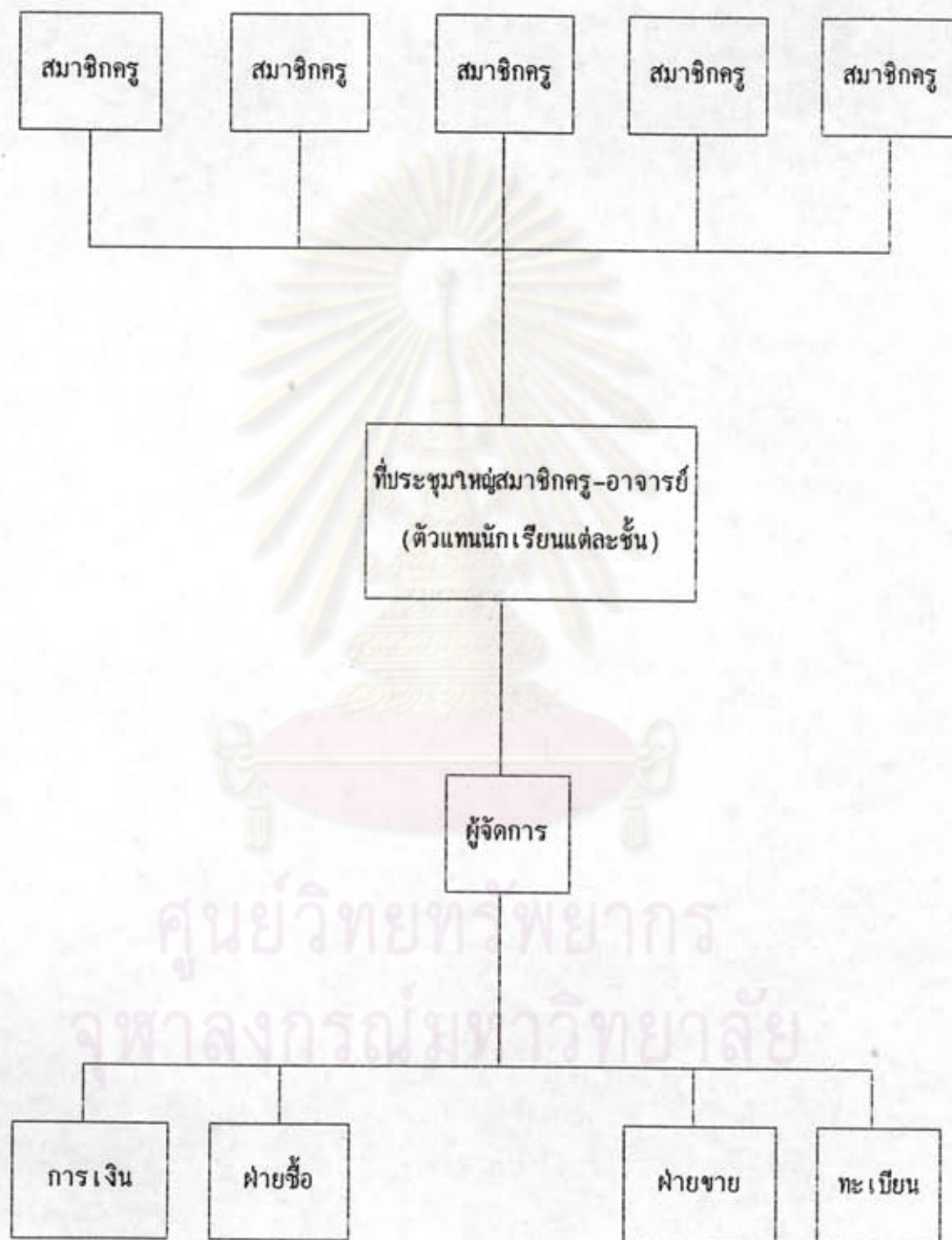
โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ แบบที่ 1

ที่มาของข้อมูล : วรชัย เยาวปราณี, 2521

โครงสร้างการบริหารแบบน่านักเรียน

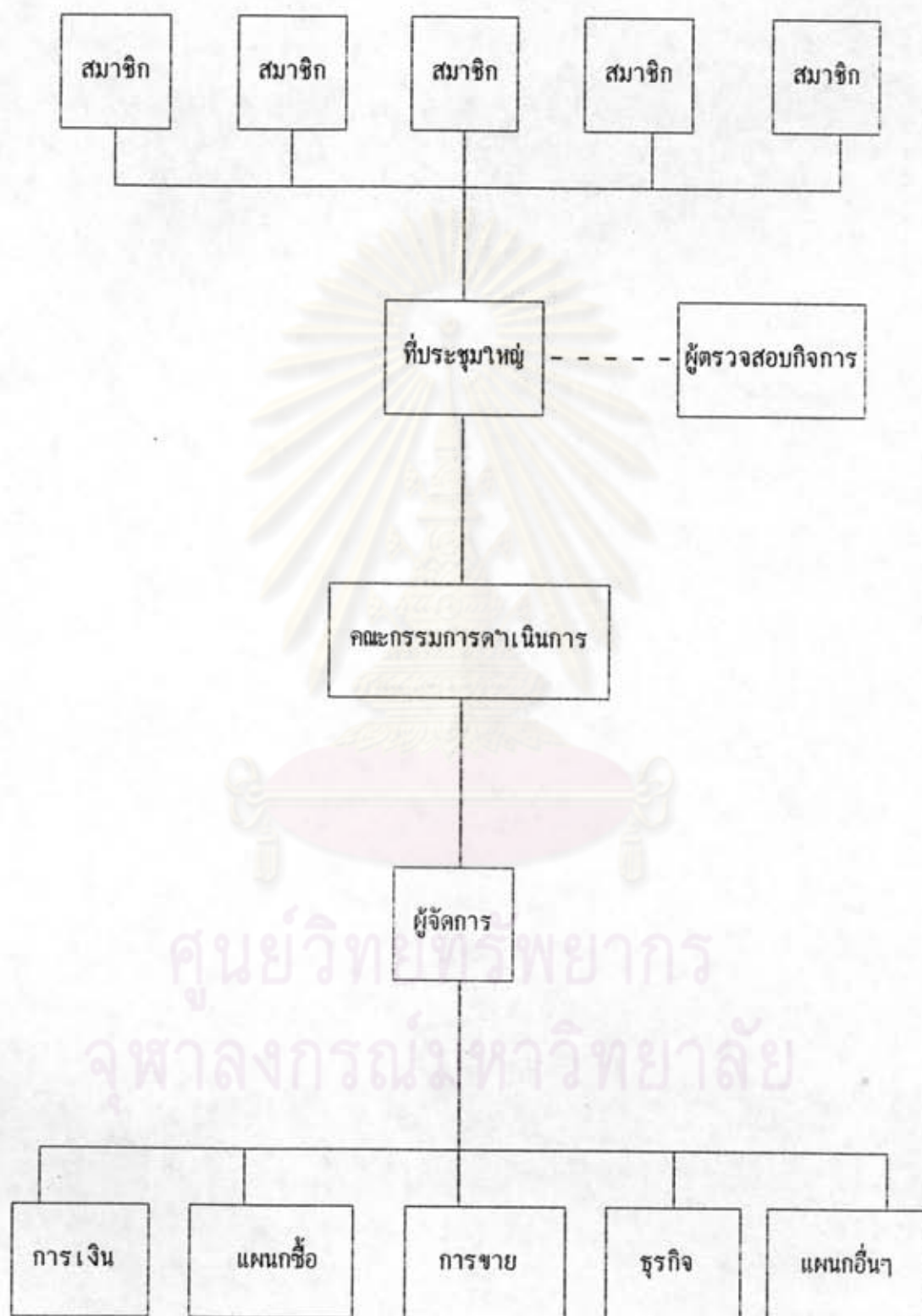
โครงการสร้างการบริหารสหกรณ์ แบบที่ 2

ที่มาของข้อมูล ; วรชัย เขาวปราณี, 2521

โครงสร้างการบริหารกิจกรรมสหกรณ์นักเรียนแบบนาคโดยครู

โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ แบบที่ 3

ที่มาของข้อมูล ; กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2520

โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ต้นแบบ

ระบบการบริหารการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรมสามัญศึกษาได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา (2530) ดังนี้ "ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมสหกรณ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การสหกรณ์ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและมีเจตคติที่ดีสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้"

หลักการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาที่ควรคำนึง

1. การจัดต้องมุ่งประโยชน์ของทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าที่จะแสวงหากำไร
2. ต้องให้นักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมสหกรณ์ให้มากที่สุด
3. ให้นักเรียนระเบียบและข้อบังคับที่กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้กำหนดไว้เป็นแบบปฏิบัติ
4. การจัดระบบการดำเนินการ ทั้งภาคควบคุม คือ กรรมการดำเนินการและภาคปฏิบัติคือ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ต้องยึดหลักสหกรณ์ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับหรือมติของคณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์
5. การจัดต้องมีเอกสารที่เป็นระบบถูกต้อง และเป็นปัจจุบันที่สามารถควบคุมและตรวจสอบได้
6. จะต้องสร้างสรรค์ให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น นักเรียน ครู อาจารย์ ลูกจ้าง ทนงานภารโรง สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมนักเรียนเก่าผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป
7. การจัดกิจกรรมสหกรณ์ 4 ประเภท ให้โรงเรียนหาความพร้อมก่อน เพราะกรมมิได้บังคับให้จัดตั้ง 4 ประเภท จะจัดดำเนินการประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียวหรือหลายประเภทก็ได้
8. การบริหารต้องยึดหลักสหกรณ์ ซึ่งมี 6 ประการ คือ
 - 8.1 หลักการเป็นสมาชิก : การเป็นสมาชิกต้องเป็นด้วยความสมัครใจและไม่กีดกันการเข้าเป็นสมาชิก

- 8.2 หลักประชาธิปไตย : การควบคุมและดำเนินการตามหลักประชาธิปไตยโดยอิสระ
- 8.3 หลักการรวมทุน : โดยการทำผลตอบแทนจากทุนเรือนหุ้น ด้วยการจำกัดดอกเบี้ยให้แก่ทุนเรือนหุ้น
- 8.4 หลักการแบ่งกำไรหรือผลทางเศรษฐกิจ : การแบ่งเงินปันผลให้แก่สมาชิกตามส่วนแห่งธุรกิจที่กระทำกับกิจกรรมสหกรณ์แบ่งด้วยความเป็นธรรม
- 8.5 หลักการส่งเสริมการศึกษา : ส่งเสริมให้การศึกษา อบรมทางสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง
- 8.6 หลักการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง : ต้องช่วยเหลือในขบวนการสหกรณ์ด้วยกัน
9. การจัดสรรผลทางเศรษฐกิจหรือกำไร จะต้องดำเนินการด้วยความเป็นธรรมภายใต้ข้อกำหนดในข้อบังคับ
10. การดำเนินการต้องไม่ขัดต่อนโยบายและระเบียบของสถานศึกษานั้น ๆ

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ของกรมสามัญศึกษา

ในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความรู้ ทักษะในการเรียนรู้แบบสหกรณ์ โดยวิธีการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมสหกรณ์ และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
2. ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยวิธีการของสหกรณ์
3. ส่งเสริมฝึกฝนให้มีน้ำใจร่วมกันอันก่อให้เกิดการมีน้ำใจ เสียสละ สามัคคี ซื่อสัตย์ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
4. ส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยวิธีร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้
 - 4.1 จัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยคำนึงถึงประเภท ชนิด และคุณภาพ ซึ่งเหมาะสมกับสภาพของสมาชิก พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก
 - 4.2 ช่วยจำหน่ายผลผลิตของสมาชิก

- 4.3 รับฝากเงินจากสมาชิก
 - 4.4 แนะนำส่งเสริม อบรมสมาชิกให้มีความรู้ด้านสหกรณ์
 - 4.5 ส่งเสริมให้สมาชิกประหยัด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพึ่งพาตนเอง
5. ให้การช่วยเหลือส่งเสริมที่สถาบันการศึกษาจัดให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน

ต่างๆ

นางเยาว์ ชาราศรีสุทธิ และคนอื่นๆ (2529) ได้สรุปว่า การจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนนั้น ถ้านักเรียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้รับเลือกเป็นกรรมการดำเนินงานหรือสมาชิกที่อาสาสมัครทำหน้าที่ขายสินค้า ได้ทำบัญชีการตรวจสอบจำนวนสินค้าอย่างสม่ำเสมอตามที่ได้รับมอบหมาย ถือว่าได้ว่านักเรียนได้รับการประเมินว่าผ่านกิจกรรมสหกรณ์แล้ว

การดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา พ.ศ. 2530

กรมสามัญศึกษา (2530) ได้ออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นดำเนินการ
3. การควบคุมการดำเนินการ

ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 สืบหาความพร้อม

หัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสืบหาความพร้อม โดยร่วมปรึกษาหารือคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา และหรือหัวหน้าหมวด เพื่อหาความพร้อมเบื้องต้นในด้าน

1.1.1 บุคลากร สืบหาว่ามีครู-อาจารย์ คนงานภารโรง ที่มีเวลา มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นกรรมการริเริ่มหรือเป็นกรรมการหรือเป็นเจ้าของที่ดำเนินการจริง มีมากหรือน้อยเพียงใด

1.1.2 ด้านสถานที่สำรวจเบื้องต้นว่า หากจะดำเนินการจัดตั้งกิจกรรม สหกรณ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง จะมีสถานที่สำหรับเป็นสำนักงานดำเนินการหรือไม่ สามารถรับ ภาษีส่วนใด ของโรงเรียนเข้าได้บ้าง

1.1.3 ด้านอุปกรณ์ สำรวจว่า อุปกรณ์เบื้องต้นที่จำเป็นต้องใช้ นั้น โรง เรียนจะสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ชั้นวางของ กระจาดยว กระจาดรเนียว หมวกรเนียว ฯลฯ

1.1.4 ด้านทุนสำรวจว่าถ้าจะเริ่มดำเนินการ หากทุนเบื้องต้นจากการ เก็บค่าหุ้นจากสมาชิกมีไม่เพียงพอ จะมีทุนสนับสนุนจากไหนเช่นทุนจากการบริจาคจากการยืม ฯลฯ
เมื่อสำรวจความพร้อมดังกล่าวได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว หัวหน้าสถานศึกษาจึงจะตัดสินใจ ว่าควรจะดำเนินการให้มีการจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์หรือไม่ ถ้ามีควรมีกิจกรรมสหกรณ์ประเภทใด

1.2 แต่งตั้งคณะผู้ริเริ่ม

เมื่อหัวหน้าสถานศึกษาค้นการพิจารณา ข้อ 1.1 แล้ว เห็นว่าสถานศึกษา มีความ พร้อมพอที่จะให้ ดำเนินการจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ประเภทใดได้ ก็ให้แต่งตั้งครูอาจารย์เป็นคณะผู้ ริเริ่มขึ้นคณะหนึ่ง มีที่คนก็ได้ตามความเหมาะสม คณะผู้ริเริ่มทำหน้าที่ดังนี้

1.2.1 ค้นคว้าศึกษาหาความรู้ คณะผู้ริเริ่มจะต้องศึกษาระเบียบและ ข้อบังคับการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดตามประเภทของ กิจกรรมสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง โดยเฉพาะข้อบังคับนั้นจะแก้ไขเพิ่มเติมตัดออกไม่ได้ นอกจากนั้นจะต้อง ศึกษา แนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาที่กรมฯกำหนด และศึกษาหาความรู้ เรื่อง อุดมการณ์สหกรณ์ ผลดี-ผลเสีย ของการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ในสถานศึกษา

1.2.2 ให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษา คณะผู้ริเริ่มดำเนินการให้ความรู้จากข้อ 1.2.1 ให้แก่ครู-อาจารย์ คณะกรรมการโรงเรียน นักเรียนในสถานศึกษานั้นโดยวิธีการ บรรยาย อภิปราย จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ หรือ ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความ เข้าใจงานอันจะทำให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

1.2.3 เตรียมเอกสาร สถานที่ อุปกรณ์ และอื่นๆ คณะผู้ริเริ่มจะต้อง จัดเตรียมเอกสาร เช่น จัดพิมพ์ระเบียบ ข้อบังคับ แบบสอบถาม ใบสมัคร ใบเสร็จ แบบฟอร์ม การขาย แบบฟอร์มบัญชีการเงิน แบบสำรวจสต็อกและทะเบียนสมาชิก ฯลฯ

1.2.4 รายงานหัวหน้าสถานศึกษา คณะผู้ริเริ่มเมื่อดำเนินการตามขั้นตอน 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3 เรียบร้อยแล้วให้ทำรายงานเสนอหัวหน้าสถานศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบในการดำเนินการต่อไป

2. ขั้นตอนการ

ขั้นตอนการขั้น 1 (ของคณะผู้ริเริ่ม)

เมื่อหัวหน้าสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ประเภทใด ประเภทหนึ่งใดแล้ว ให้คณะผู้ริเริ่มดำเนินการต่อไป ดังนี้

2.1 รับสมัครสมาชิก คณะผู้ริเริ่มทำหน้าที่รับสมัครสมาชิกเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าค่าหุ้น จัดลงทะเบียนเก็บหลักฐานตามข้อบังคับให้เรียบร้อย เมื่อได้สมาชิกแล้วเห็นว่าหากมีการเรียกประชุมใหญ่จะมีผู้เข้าประชุมครบตามข้อบังคับ ก็ให้ดำเนินการต่อไป

2.2 จัดเรียกประชุม คณะผู้ริเริ่มดำเนินการเรียกประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก โดยดำเนินการตามข้อบังคับ

2.3 เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ คณะผู้ริเริ่มทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการและผู้ตรวจสอบกิจกรรมสหกรณ์และให้คณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้ง เลือกในระหว่างกันเองเป็นประธาน เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน และกรรมการ ฝ่ายต่างๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่ตามแนวปฏิบัติตามที่กรมฯ กำหนด

2.4 รายงานหัวหน้าสถานศึกษา คณะผู้ริเริ่มรายงานผลการดำเนินการตามข้อ 2.1, 2.2, 2.3 ให้หัวหน้าสถานศึกษาทราบแล้ว ถือเป็นหนมดภารกิจ หัวหน้าสถานศึกษารายงานผลการดำเนินการ การจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและอธิบดีเจ้าสังกัดโดยมีชักร้า

ขั้นตอนการขั้น 2 (คณะกรรมการดำเนินการ)

2.5 เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ประธานคณะกรรมการดำเนินการ เสนอผลการประชุม การเลือกตั้งกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อให้หัวหน้าสถานศึกษาทราบและลงนามประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ

2.6 สรรหาบุคลากรตามข้อบังคับ คณะกรรมการดำเนินการสรรหาที่ปรึกษา กรรมการผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้สรรหาเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ

2.7 กำหนดหน้าที่และหรือความรับผิดชอบของบุคลากร โดยศึกษาจากแนวปฏิบัติที่กรมฯ กำหนด

2.8 เสนอรายชื่อบุคคลที่จะเป็นผู้จัดการ และคณะที่ปรึกษากิจการกรมสหกรณ์ หัวหน้าสถานศึกษาเห็น แล้วประธานคณะกรรมการดำเนินการจึงแต่งตั้งตามข้อบังคับ

2.9 จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการทุกเดือน คณะกรรมการดำเนินการต้องดำเนินการ จัดการประชุมคณะกรรมการ เป็นประจำทุกเดือน เพื่อพิจารณาเรื่องต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในข้อบังคับและระเบียบตามข้อบังคับอันเป็นการควบคุมการดำเนินการ จัดกิจกรรมสหกรณ์ให้บรรลุตามนโยบายและวัตถุประสงค์ด้วยความเรียบร้อย

หลังจากประชุมประจำเดือน ให้รายงานให้หัวหน้าสถานศึกษาทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 30 วัน หากเดือนใดมีเหตุจำเป็น ไม่สามารถจัดดำเนินการ ประชุมประจำเดือนได้ ให้เสนอเหตุผล

2.10 คณะกรรมการดำเนินการ จัดให้มี การประชุมใหญ่สามัญประจำปี คณะกรรมการดำเนินการจะต้องเตรียมการ และดำเนินการจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีตามข้อบังคับและรายงานผลการประชุมให้หัวหน้าสถานศึกษาทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน 30 วัน หลังจากการประชุม

หัวหน้าสถานศึกษา จะต้องรายงานผลการดำเนินงาน ของกิจกรรมสหกรณ์เป็นประจำปีไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด และอธิบดีเจ้าสังกัด

3. ขั้นตอนการควบคุมการดำเนินการ

ในการควบคุมการดำเนินการของกิจกรรมสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุนโยบาย และวัตถุประสงค์ นั้นมีผู้ควบคุม 2 คณะดังนี้

3.1 ผู้ตรวจสอบกิจกรรมสหกรณ์เป็นคณะบุคคลที่ได้จากการ เลือกตั้งจากที่ประชุมสามัญประจำปี ซึ่งมีกำหนดข้อบังคับทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการ ของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ภาคปฏิบัติแล้วสรุปผลรายงานประจำ เดือน เสนอต่อที่ประชุมกรรมการประจำเดือนและ เสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี

3.2 หัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษา มีอำนาจ เข้าไปตรวจสอบกิจกรรมสหกรณ์ได้

3.3 ผู้ตรวจสอบบัญชี ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากหัวหน้าสถานศึกษา ท้าหน้าที่ตรวจสอบบัญชีกรณีพิเศษ หรือตรวจสอบประจำปีและ เสนอผลการตรวจสอบต่อหัวหน้าสถานศึกษาและคณะกรรมการต้องดำเนินการ เพื่อนำเสนอที่ประชุมใหญ่ประจำปีต่อไป

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน

ในการดำเนินการจัดให้มีกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนนั้น มีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นริเริ่มโครงการเพื่อให้มีการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ควรแต่งตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ประกอบด้วยครูในโรงเรียนและอาจมีบุคคลอื่นอยู่ด้วยก็ได้ กิจกรรมขั้นนี้คือ

1.1 ผลักดันให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความต้องการ ให้สหกรณ์ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสหกรณ์แก่ครูและผู้ปกครองด้วย

1.2 ท้าการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน

1.3 กำหนดโครงการ

2. ขั้นดำเนินการตามโครงการ เมื่อได้วางโครงการเรียบร้อยแล้วก็ดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่

2.1 รับสมาชิกและ เรียกหุ้น

2.2 จัดให้มีการประชุมใหญ่

2.3 เลือกคณะกรรมการดำเนินการ

2.4 จัดให้มีการ ค้นหาผู้จัดการและ เจ้าหน้าที่

2.5 จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา

2.6 ดำเนินกิจกรรมธุรกิจและการศึกษา

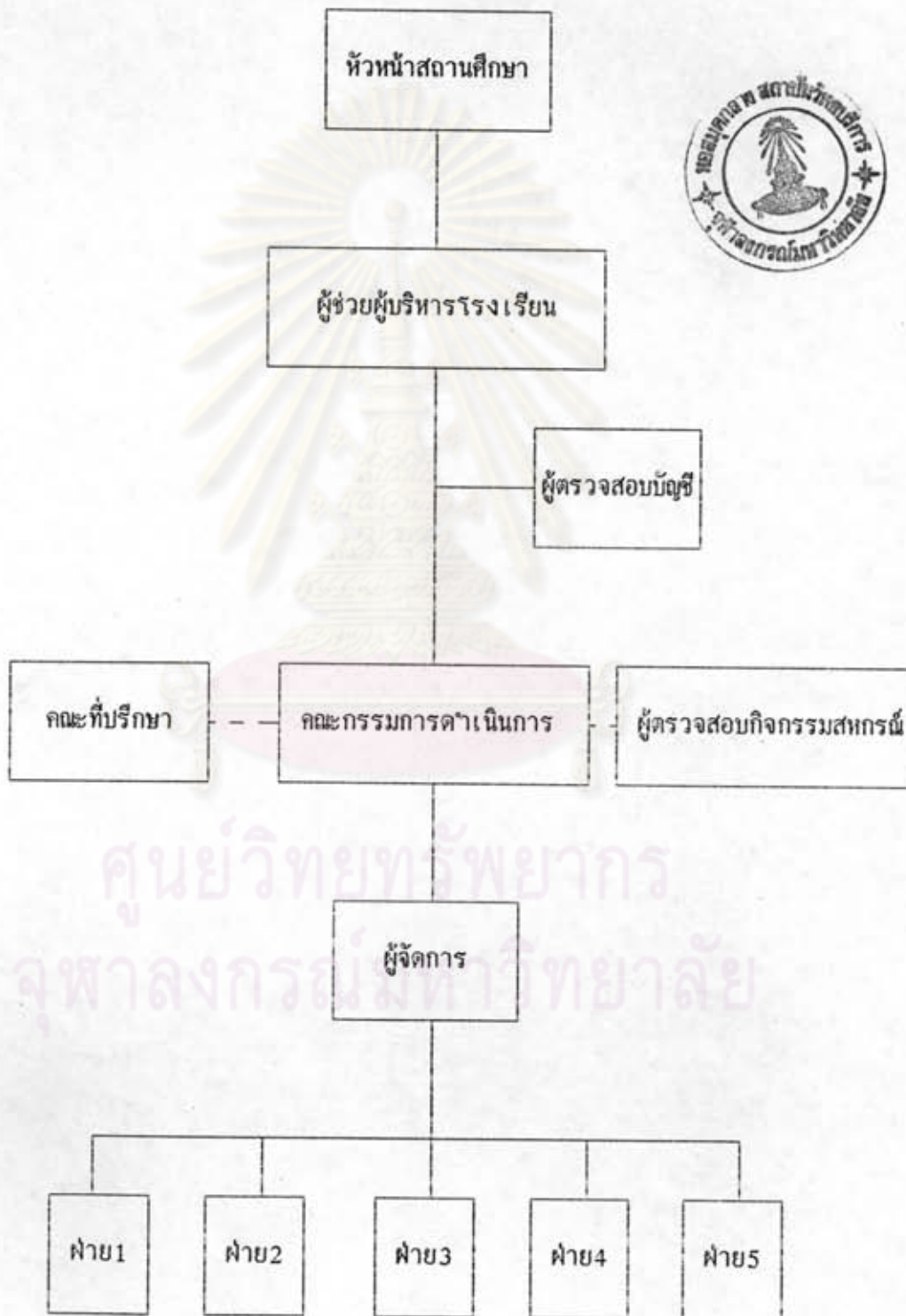
3. ขั้นประเมินผลโครงการหรือติดตามผล ประเด็นที่ควรประเมิน

3.1 ประเมินกระบวนการทำงานว่าการดำเนินการ มีประสิทธิภาพเพียงใด มีปัญหาบกพร่องอย่างไรบ้าง

3.2 ประเมินความพร้อมหรือคุณลักษณะของความเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ดีของนักเรียน

การจัดองค์กร

แผนผังการจัดองค์กร
การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา

ได้มีนักการศึกษาทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้สรุปได้ ดังต่อไปนี้

วชิราวัลย์ จักรทอง (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาในการจัดตั้งและดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดตั้งและดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และได้ดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนแล้วอย่างน้อยหนึ่งปี กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ตามขนาดของโรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และคณาจารย์โรงเรียน รวมทั้งหมด 284 คน ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัญหาเป็นรายข้อกระทง โดยใช้ค่าที (T-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis Of Variance) และเปรียบเทียบค่ามัธยัมเลขคณิตของข้อปัญหาที่มีความแปรปรวนเป็นคู่ๆ โดยวิธีของนิวแมน คูเอล (Newman Cuel) พบว่า ปรากฏ ปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

- ปัญหาในระยะก่อนการจัดตั้ง และดำเนินการสหกรณ์ร้านค้า ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์
2. ความร่วมมือที่สหกรณ์ร้านค้าได้รับจากสมาชิก และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. ความรู้ ความเข้าใจเงินหลักและวิธีการ
4. การเตรียมงาน

- ปัญหาในระยะระหว่างดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าส่วนใหญ่มีปัญหาด้านต่อไปนี้

1. การเก็บสต็อกสินค้า
2. ความร่วมมือที่สหกรณ์ร้านค้าได้รับจากสมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. ประสิทธิภาพในการทำงาน

- ปัญหาในระยะหลังดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าไปแล้วหนึ่งปี ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านต่อไปนี้
1. การเช็คสต็อกสินค้า การเงิน
 2. ความร่วมมือที่สหกรณ์ร้านค้าได้รับจากสมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นาง พันธ์รอบ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สถานภาพและปัญหาการบริหารกิจการสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12" โดยมีวัตถุประสงค์และปัญหาการบริหารงานกิจการสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 กลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วยกรรมการบริหารสหกรณ์ 105 คน สมาชิกครู-อาจารย์ 75 คน และนักเรียน 150 คน รวม 300 คน จากโรงเรียน 15 โรงเรียนใน 7 จังหวัด ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้โดยค้นหาค่ามัธยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ พบว่า

ด้านสถานภาพ

1. สหกรณ์โรงเรียนตั้งขึ้นโดยไม่ได้ถูกกฎหมาย ส่วนใหญ่มีครู-อาจารย์เป็นผู้จัดการ
2. ด้านการเงินมีความมั่นคงพอสมควร
3. สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ศรัทธา เชื่อมั่นในหลักและวิธีการสหกรณ์

ด้านปัญหา

1. สมาชิกขาดความเข้าใจ ไม่ศรัทธาและไม่เชื่อมั่นในหลักและวิธีการสหกรณ์มากนัก
2. กรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ทางด้านธุรกิจน้อย
3. กรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่มีงานประจำรับผิดชอบมากเกินไป
4. พนักงานขายมีน้อย ไม่สุจริต
5. สถานที่ตั้งขาดความเหมาะสมอยู่ห่างจากแหล่งผลิตทำให้ราคาสินค้าแพงกว่าในตลาด
6. ปริมาณสินค้าไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก
7. เวลาในการจำหน่ายสินค้าไม่เพียงพอ
8. ขาดความปลอดภัยจากการโจรกรรม

นวลฉวี แสงชัย (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้และทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ
ต่อร้านค้ากิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้
ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมสหกรณ์ เปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของนักเรียน จำแนกตาม
ลักษณะตัวแปร การเป็นสมาชิกและระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักเรียนโรงเรียน
นารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 300 คน ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2525 -
2526 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ทางทัศนคติ วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่า
ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ค่า t-test, ค่า F-test และเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของข้อ
ปัญหาที่มีความแปรปรวนเป็นคู่ ๆ โดยวิธีของ นิวแมน คูเอล (Newman Cuel Method)
ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนหญิงมีความรู้เกี่ยวกับร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนมากกว่านักเรียนชายอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99%
2. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับร้านค้ากิจกรรมสหกรณ์โรง
เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่น 99%
3. นักเรียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน มีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ มากกว่านักเรียน
ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99%
4. นักเรียนหญิงมีทัศนคติต่อร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนดีกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับความเชื่อมั่น 99%
5. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีทัศนคติต่อร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
6. นักเรียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ มีทัศนคติต่อร้านค้าสหกรณ์ดีกว่านักเรียนที่ไม่เป็น
สมาชิกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

จารุ วจนรังสิมันต์ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรม
สหกรณ์โรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา" โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา ตัวอย่างประชากรได้แก่บุคคลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ที่จัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ทั้งหมด 46 โรงเรียน โดยแยกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 45 คน

คณะกรรมการดำเนินการ 127 คน และสมาชิก 222 คน รวมทั้งสิ้น 394 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน และแบบสอบถามปัญหาการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาอัตราร้อยละ t-test ,F-test และการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟอ(Seheffe's S - Method) พบว่า

- ด้านสภาพการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน

1. คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นครูและนักเรียน
2. โครงสร้างของสหกรณ์ส่วนใหญ่มีครูเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีนักเรียนช่วย
3. ผู้ตรวจภายในส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้แต่งตั้ง
4. ไม่ได้แต่งตั้งกรรมการเก็บรักษาเงินโดยเฉพาะ
5. มอบให้คณะกรรมการคนหนึ่ง คนใดเป็นผู้ซื้อสินค้า โดยซื้อทั้งเงินสดและเงินเชื่อ
6. โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความรู้แก่สมาชิกโดยการปฏิบัติจริง
7. ร้านสหกรณ์ตั้งอยู่ในบริเวณอาคารเรียน
8. ผลการดำเนินการส่วนใหญ่กำไร

- ด้านปัญหาการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน

ในด้านการทุจริตมีน้อย นอกนั้นมีปัญหากลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมสหกรณ์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินการ มีความเห็นด้านการบริหารไม่แตกต่างกัน สำหรับคณะกรรมการดำเนินการที่เป็นนักเรียน มีความคิดเห็นด้านบุคลากรดำเนินงานจัดซื้อและจำหน่ายสินค้า และด้านการเงินไม่แตกต่างกัน สำหรับผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการดำเนินการและสมาชิก มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารและด้านให้การศึกษาและอบรม ส่วนด้านอาคารสถานที่ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พัชราภรณ์ พันธรัตน์ (2526) ได้วิจัยเรื่อง "การติดตามผลการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดแพร่ ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดแพร่ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่เป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ ในโรงเรียนขนาดเดียวกันที่มีต่อการดำเนินงานและวิธีการให้ความรู้เรื่องสหกรณ์ของกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน ศึกษาเปรียบเทียบความรู้เรื่องสหกรณ์ของนักเรียนที่เป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนขนาดต่างกันและศึกษานักเรียนอาสาสมัคร ตลอดจนแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูรวมทั้งแบบสอบถามความรู้เรื่องสหกรณ์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนและครูที่เป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 13 โรงเรียน ในจังหวัดแพร่ โดยกลุ่มตัวอย่างมีนักเรียน 252 คน และครู 80 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ, t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนและครูในโรงเรียนทุกขนาดที่มีต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสหกรณ์ การเข้ามีส่วนร่วมของสมาชิกและประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ความคิดเห็นต่อวิธีการให้ความรู้เรื่องสหกรณ์ของกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนทุกขนาดอยู่ในระดับน้อย ความคิดเห็นของนักเรียนและครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ความคิดเห็นของนักเรียนและครูไม่แตกต่างกัน นักเรียนในทุกระดับโรงเรียนถึงแม้ว่าส่วนใหญ่สมัครเข้าเป็นสมาชิก เพราะเลื่อมใสในระบบสหกรณ์และได้รับความรู้เรื่องสหกรณ์มากที่สุดจากการได้ปฏิบัติจริงในกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน แต่ความรู้เรื่องสหกรณ์ของนักเรียนยังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยไม่ถึงร้อยละห้าสิบ และในแต่ละขนาดโรงเรียน ความรู้ของนักเรียนไม่แตกต่างกัน สำหรับปัญหาของกิจกรรมสหกรณ์ที่นักเรียนและครูในทุกระดับโรงเรียนพบมาก ได้แก่ ปัญหาสมาชิกขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการ วิธีการสหกรณ์และขาดความร่วมมือกับสหกรณ์ ปัญหาการให้บริการแก่สมาชิก โดยเฉพาะครูยังพบว่า มีปัญหาตัวบุคคล เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการสหกรณ์ ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาที่นักเรียนและครูเสนอแนะไว้ ได้แก่ การจัดประชุมอบรม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ ฝ่ายบริการและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตามลำดับ

หน่วยตรวจสอบภายใน (กรมสามัญศึกษา: 2527) ได้ทำการวิจัยตรวจสอบเกี่ยวกับการดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อมูลในส่วนที่เป็นปัญหาและข้อบกพร่องในการดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์และเสนอแนวทางแก้ไขให้แก่โรงเรียน ตามที่กรมสามัญศึกษามอบหมาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน โดยการสุ่มตรวจสอบโรงเรียนในสังกัดกองการมัธยมศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวนทั้งสิ้น 66 โรงเรียนจากจำนวนทั้งหมด 1,561 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.23 ดังนี้

โรงเรียนสังกัดส่วนกลาง 15 โรงเรียน จากจำนวนทั้งหมด 105 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.25

โรงเรียนสังกัดส่วนภูมิภาค 51โรงเรียน จากจำนวนทั้งหมด 1456 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.50

โดยแยกเป็น

ภาคเหนือ	14	โรงเรียน
ภาคกลาง	10	โรงเรียน
ภาคตะวันออก	6	โรงเรียน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	โรงเรียน
ภาคใต้	16	โรงเรียน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าสถานศึกษาไม่ได้กำหนดข้อบังคับของกิจกรรมสหกรณ์ขึ้น จึงเป็นเหตุให้การดำเนินการของกิจกรรมสหกรณ์ ไม่มีหลักยึดเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา พ.ศ.2521 ข้อ 9
2. หัวหน้าสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา พ.ศ.2521
3. หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้งบุคลากรเข้าดำเนินการในกิจกรรมสหกรณ์โดยผลการและไม่มีอำนาจ
4. คณะกรรมการดำเนินการไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ ของกิจกรรมสหกรณ์ โดยความเห็นชอบของหัวหน้าสถานศึกษา

5. ผู้จัดการสามารถลงลายมือชื่อแต่เพียงผู้เดียวได้ ทั้งนี้รวมถึงการเซ็นส่งจ่ายเช็คซึ่งผิดจากข้อบังคับข้อ 45

6. จุดประสงค์ของการดำเนินการ ส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นสำคัญ

7. เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อยมาก

8. ผู้จัดการจะดำเนินการส่วนใหญ่คนเดียวและดำเนินการทั้งหมดเหมือนร้านค้าส่วนตัวของผู้จัดการเอง

9. ผู้ร่วมบริหารงานส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการจัดทำบัญชี

10. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีไม่ได้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับฯ ข้อ 47, 48

11. ไม่มีการควบคุมและตรวจสอบประจำปีตามข้อบังคับ ข้อ 49 และ 50

12. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ที่จะเข้าไปช่วยดำเนินการ ส่วนใหญ่เข้าไปช่วยด้วยความจำใจ

มณีรัตน์ บุญรักษา (2528) ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดสถานที่เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน ความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษาและนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนและบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและการพัฒนาชุมชน

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนของผู้บริหารกับครูสังคัมศึกษา และครูสังคัมศึกษากับนักเรียน

โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรจากโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล 20 แห่ง ในกรุงเทพมหานครที่มีการจัดกิจกรรมสหกรณ์ โดยเป็นผู้บริหาร 40 คน ครูสังคัมศึกษา 60 คน นักเรียนมัธยมศึกษา 400 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ มีชนิดผลคูณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมศึกษา และนักเรียน เห็นว่าการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนเกือบทุกด้านอยู่ในระดับน้อย นอกจากเรื่องเนื้อหาความรู้ที่ได้จากหนังสือสังคมศึกษาเท่านั้นที่ทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการจัดสถานที่เรียนการสอน ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าเป็นระดับน้อย ส่วนครูสังคมศึกษาเห็นว่าเป็นระดับปานกลาง แต่ทั้งครูและผู้บริหารเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับความเพียงพอของชั้นวางสินค้าซึ่งมีผลต่อสภาพการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนเห็นว่าสหกรณ์จัดสินค้าอย่างมีระเบียบเพื่อให้สะดวกแก่การศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านกิจกรรมการเรียนครูสังคมศึกษาและนักเรียนว่าอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารมีความเห็นปานกลาง แต่ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารเห็นคล้อยกันว่าครูเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเพียงผู้เดียวในระดับกลาง ขณะที่นักเรียนเห็นว่าครูบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนสหกรณ์ให้นักเรียนทราบก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษา ผู้บริหาร และนักเรียน เห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ผู้บริหารและนักเรียนเห็นคล้อยกันว่ามีปัญหาเรื่องความคับแคบของสหกรณ์ในระดับปานกลาง แต่ครูเห็นว่ามีความระดับมาก ด้านความต้องการของทั้ง 3 ฝ่ายเกี่ยวกับการเรียน การสอน ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารเห็นว่ามีความระดับมาก แต่นักเรียนเห็นว่ามีความระดับปานกลาง และทั้ง 3 ฝ่ายมีความเห็นต่อเรื่องความต้องการให้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เรื่องสหกรณ์ ความต้องการเอกสารให้ความรู้เรื่องสหกรณ์มากขึ้น และต้องการให้โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้สหกรณ์นำมาปรับปรุงสหกรณ์โรงเรียนให้ดีขึ้นสอดคล้องกันในระดับมาก ในด้านความต้องการด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารเห็นด้วยในระดับมาก ส่วนนักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง แต่ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารเห็นด้วยที่จะให้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิชาสหกรณ์อยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสหกรณ์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมสหกรณ์อยู่ในระดับมาก

เปรียบเทียบความคิดเห็น ในด้านโปรแกรมการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษา และผู้บริหารมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียนมีความเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในด้านการจัดสถานที่ ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นแตก

ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ.05 ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษาและผู้บริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ.05 อุบสรรคและปัญหา ครูสังคมศึกษาและผู้บริหาร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ.05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 สภาพความต้องการของทั้ง 3 ฝ่าย ครูสังคมศึกษาและผู้บริหาร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ.05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 บทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน ครูสังคมศึกษาและผู้บริหาร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ.05 ครูสังคมศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ.05

ประกอบ สารสวรรค์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ในโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) ศึกษาถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในภาคต้น ปีการศึกษา 2528-2529 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าไคสแควร์และค่ายูสส์คว ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ.05 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการติดต่อกับครูมาก รับรู้การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนมาก เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า โรงเรียนดีจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีการติดต่อกับครูน้อย รับรู้การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนน้อย เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนน้อย และที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนไม่ดี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทุกข้อ สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนนั้น สมาชิกส่วนใหญ่เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงด้านคณะกรรมการดำเนินการของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน และการให้บริการแก่สมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน

สะอาด นาคาเริงฤทธิ์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง"ปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ตามทัศนะของผู้ที่สนะของผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ"

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ตามทัศนะของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ ปีการศึกษา 2533 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหารโรงเรียน 168 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการจำนวน 168 คน รวม 336 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามจำนวนที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบกับตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถามปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 3 ชั้น คือ ชั้นเตรียมการ ชั้นดำเนินการ ชั้นการควบคุมการดำเนินการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 66 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two - Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ โดยภาพรวมมีปัญหาระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ พบว่า ชั้นเตรียมการมีปัญหาระดับน้อย ส่วนชั้นดำเนินการและชั้นการควบคุมการดำเนินการ มีปัญหาในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ มีปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน โดยภาพรวม มีปัญหาระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ มีปัญหาในชั้นเตรียมการระดับน้อย ชั้นดำเนินการและชั้นการควบคุมการดำเนินการ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ มีปัญหาระดับปานกลาง และความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นไม่ว่าจะโดยภาพรวม หรือรายขั้นตอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ร้อยภาพรวมโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาในระดับน้อย ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาในระดับกลาง เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาในระดับน้อยทุกขั้นตอน ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาในระดับน้อยในขั้นเตรียมการ และมีปัญหาในระดับปานกลางในขั้นดำเนินการ และขั้นการควบคุมการดำเนินการ ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาในระดับปานกลางทุกขั้นตอน แต่เมื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวเปรียบเทียบกันพบว่าความคิดเห็นร้อยภาพรวมหรือตามขั้นตอน โดยปัญหาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีระดับปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียนและตำแหน่งเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายบริการ

ประทีนทิพย์ วิสุทธิกุล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ใน 5 ด้านได้แก่ด้านการเงิน ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการจัดบุคลากรดำเนินการ และด้านบริการตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการสหกรณ์และสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 34 คน คณะกรรมการดำเนินการจำนวน 136 คน ผู้จัดการสหกรณ์จำนวน 34 คนและสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ จำนวน 340 คน รวม 544 คน พบว่า ด้านการเงินโรงเรียนได้พิจารณาจ่ายเงินโบนัสและค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการดำเนินการที่เป็นครู ผู้จัดการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ เมื่อสิ้นปีทางบัญชี คณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการ มีส่วนร่วมในการจัดสรรเงินกำไรสุทธิประจำปีให้แก่สมาชิก ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการ ร้านสหกรณ์ได้ตกแต่งสถานที่ จัดตู้สินค้า จัดมุมสินค้า และมีการจัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ สถานที่ตั้งร้านสหกรณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย และอยู่ในทำเลดี โรงเรียนได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงาน เครื่องชั่ง ตวง วัด และ มีการตรวจสอบเพื่อการซ่อมแซมทุกภาคเรียน และมีการเก็บเอกสารไว้อย่างเป็นระเบียบ ด้านการบริหารทั่วไปโรงเรียนได้จัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้ายึดหลักและวิธีการที่กรมสามัญศึกษากำหนด มีการออกคำสั่ง

แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการได้ชี้แจงและมอบหมายความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร ได้แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีและให้สมาชิกทราบอย่างเปิดเผย ได้แต่งตั้งผู้จัดการสหกรณ์ ได้ชี้แจงนโยบายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าให้แก่สมาชิกทราบ และได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา ด้านการจัดบุคลากรดำเนินการ โรงเรียนได้ออกคำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการกำหนดวาระการปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดแนวปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่บัญชีและการเงินไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เมื่อปฏิบัติงานที่ และมีคณะกรรมการไปจัดซื้อสินค้าและตรวจรับสินค้าที่สั่งซื้อมา คณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ใช้เวลาว่างจากการสอนปกติ และนอกเวลาราชการ ทำงานด้วยความเสียสละ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และร่วมมืออย่างดี ด้านการบริการ สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนจัดสินค้าไว้เป็นหมวดหมู่สะดวกต่อการซื้อสินค้า จัดวางสินค้าในตู้ที่เหมาะสม พนักงานขายสินค้าให้บริการรวดเร็ว มีป้ายแสดงราคาสินค้าไว้ชัดเจน มีเวลาเปิด ปิด ที่เหมาะสม และยังจัดสรรเงินกำไร

จากการศึกษางานวิจัยที่ทำการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ที่กล่าวถึงสภาพและปัญหา วิธีการดำเนินการ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อคิดและข้อค้นพบที่สามารถใช้เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย